

Høyres sametings- valgprogram

2021 — 2025

Vi tror på Sápmi

Høyre

Sápmi inn i fremtiden

Høyres utgangspunkt er ansvarlighet i samepolitikken, derfor vil Høyre fortsette en politikk som legger til rette for fremtidens samiske samfunn. Høyre var en aktiv part ved opprettelsen av Sametinget. Høyre ser betydningen av at mennesker med tilhørighet til den samiske kulturen er best egnet til å bevare og utvikle samiske språk, samisk kultur og samisk samfunnsliv.

Høyre tok initiativ til ratifisering av ILO-konvensjonen og konsultasjonsavtalen mellom Sametinget og sentrale myndigheter.

Regjeringen har fremmet forslag om at konsultasjoner skal lovfestes og gjelde alle nivåer i offentlig forvaltning. Viktige politiske beslutninger som vedtas, utformer fremtidens samiske samfunn. Høyre, som et konservativt parti ønsker nytenkning i samepolitikken gjennom endringer som bevarer kulturen og språk.

Ved utformingen av samepolitikken for 2021-2025 er det viktig å ta vare på- og utvikle tradisjonelle samiske næringer, samtidig som man legger til rette for utvikling av nye næringer.

Å opprettholde aktivitet - samt stimulere til vekst og arbeidsplasser i samiske samfunn er den største nytten for utviklingen av samiske språk, kultur og samfunnsliv.

Høyre vil:

- › stimulere til aktivitet, vekst og arbeidsplasser i samiske samfunn
 - › arbeide for at Sametinget skal bli en mer relevant samfunnsaktør i nord gjennom å aktivt delta i spørsmål om samferdsel, infrastruktur og nordområdene generelt
- › arbeide for økt bruk av meroffentlighet som gir større innsyn i hvordan offentlig midler forvaltes
- › gjennomgå organiseringen av Sametinget for å tydeliggjøre skillet mellom forvaltning og politikk og sørge for en effektiv saksbehandling
- › sørge for en forvaltning som i større grad ta hensyn til de ulikhetene som er i- og mellom samiske språk og samfunn
- › arbeide for nulltoleranse ovenfor mobbing og diskriminering
- › arbeide for at vold og overgrep i nære relasjoner avdekkes og motvirkes
- › arbeide for utvikling av samiske språk, samisk kultur og samisk samfunnsliv
- › sikre kunnskap og tilgjengelighet for samisk språk og kultur i alle livets faser
- › at sametingsrådet kan bestå av medlemmer som ikke folkevalgte. Disse medlemmene må likevel være registrert i Sametingets valgmanntall

Samiske språk og kultur

Arbeidsplasser, levende språk og et rikt, samisk kulturliv er det viktigste for bevaring av samiske samfunn. Høyre i Sametinget vil derfor prioritere økonomiske midler til tiltak som ivaretar- og stimulerer til dette.

Eierskapet til samisk kultur og opplevelser i samiske næringer inklusive reiseliv skal ha en forankring i den samiske befolkningen. På sikt bør det innføres en sertifisering av merkevaren samisk kultur

Sametinget og regjeringen jobber med oppfølging av forslagene i NOU 2016:18 Hjertespråket. Høyre mener at Sametinget må arbeide mer aktivt med deler av utvalgets forslag. Sametinget kan -og bør på eget initiativ utrede mange av forslagene uten å vente på en fremtidig lovproposisjon.

Språk

Språk er en viktig kultur- og identitetsbærer. Det er derfor viktig for Høyre at de samiske språkene bevares og videreutvikles gjennom rettigheter

og muligheter til økt anvendelse.
Høyre vil at samiske språk skal brukes og synliggjøres i hverdagen.

Høyre vil:

- › følge opp NOU 2016: 18 Hjertespråket og fremme utredninger og tiltak for samiske språk
- › at Sametinget prioriterer midler som fører til kvalitativ opplæring i samisk
- › arbeide for en samordning av samiskopplæring og utarbeidelse av samiske læremidler på tvers av landegrensene
- › legge til rette for mer samarbeid på tvers av landegrenser
- › stimulere til at det etableres flere distriktsarbeidsplasser med basis i samisk språk og kultur
- › arbeide for at NRK Sápmi, som samisk allmennkringkaster, styrker sin rolle gjennom strategi og innhold
- › sørge for at viktig informasjon fra myndighetene er tilgjengelig på samisk
- › styrke samiske medier som nyhetsformidlere i tråd med samfunnsoppdraget
- › ha samisk sosialt entreprenørskap for samiske språk
- › arbeide for etablering av et

sørsamisk språk- og kulturteam

- › ha ei revitalisering av samisk språk for de som har mistet språket

Kultur

Det arktiske området er et flerkulturelt område, der flere kulturer gjennom hundrevis av år har levd side om side. Dette bygger på gjensidig respekt for hverandres identitet. Samisk kultur er viktig for næringsutvikling og bosetting. Barn og unge skal derfor få delta i kulturopplevelser som gjør dem bevisst sine røtter og tradisjoner. Høyre ønsker et mangfold i samiske samfunn.

Noe av det som står oss nærmest, er kulturen. Lange turer på fjellet, fjordstrøk fylt av aktivitet, duodji, samisk kunst, reindrift, jakt, fiske og andre primærnæringer.

Sametinget skal være en pådriver for utvikling og formidling av samisk kultur.

Høyre mener det er viktig med samhandling med andre urfolk og vil støtte opp om dette, blant annet ved å bevilge ressurser til slikt arbeid. Det er særlig viktig å styrke arbeidet i nordområdene, både i forhold til kulturutveksling, men også i et sikkerhetspolitisk perspektiv. Kulturarven styrker både lokal og nasjonal identitet.

Høyre vil styrke infrastrukturen for kultur- og næringsmiljøer, slik at disse blir pådrivere for å videreutvikle samisk kultur og språk.

Høyre vil:

- › at samisk kulturarv skal være en viktig del av opplæringen i skolen for samiske barn, uavhengig av bosted
- › gi Sametinget større innflytelse over fordelingen av midler til samiske kulturformål
- › gi kirken og andre trossamfunn mulighet til å fortsette sitt holdningsskapende arbeid
- › gi gode arbeidsvilkår for utøvere av nyskapende kunst og kultur, blant annet gjennom private initiativ og i samarbeid med næringslivet
- › gjennom fornuftig vern og bruk av kulturminner styrke historieforståelse og samisk identitet hos nye generasjoner
- › stimulere frivillige samiske idrettsorganisasjoner som driver aktiviteter på tvers av landegrensene
- › gi bedre rammevilkår til festivaler i samiske områder
- › videreutvikle det samiske nasjonalteatret Beaivváš til nivå med de øvrige nasjonale teaterinstitusjonene
- › gi støtte til mindre kulturarrangement med samiske aspekter
- › støtte Duodji-instituttets rolle som en viktig aktør for å utvikle duodji til en lønnsom samisk næring og også ha en rolle som et nasjonalt kompetansesenter som arbeider med dokumentasjon, formidling og veiledning om samiske klestradisjoner i ulike samiske områder også gjennom en mønsterbank og arkivering av ulike duodjiteknikker
- › arbeide aktivt for at det etableres flere duodjeveierstillinger
- › etablere en utviklingsplan for samiske museer og kulturinstitusjoner, med sikte på å styrke deres besøkstall, inntjening og økonomi gjennom bedre formidling, innhold og markedsføring
- › at ny teknologi i større grad skal tas i bruk i opplæring -og i formidling av samisk kultur
- › at samene må selv ha hånd om informasjon om samer, samisk kultur og samfunnsforhold
- › bidra til økt kunnskap og forskning om sjøsamiske tradisjoner og kultur

**En god start i livet –
samiske barn- og
unges oppvekstvilkår**

Barnehagen og skolen er viktige arenaer for utvikling, læring, sosialisering, inkludering, integrering og for å lære og praktisere språk. Høyre mener at alle samiske barn skal ha en kvalitativ god opplæring i samisk. For å oppnå dette er det avgjørende at Sametinget følger opp- og iverksetter tiltak av riksrevisjonens funn i undersøkelsen av samiske elevers rett til opplæring i og på samisk, Dokument 3:5 (2019–2020):

- elever som ber om opplæring, får retten oppfylt, men tilbudet er ikke godt nok kjent utenfor samiske kjerneområder
- mangel på samiske læremidler svekker opplæringstilbudet
- svakheter i organiseringen og gjennomføringen av fjernundervisningen medfører store ulikheter i opplæringstilbudet
- knapphet på samisklærere er et vedvarende problem
- virkemidlene er mange og små, og de er spredt på mange aktører

Høyre vil ha en kunnskapsskole som gir mulighet for alle, uavhengig av bakgrunn, kjønn og hvem foreldrene er. Kunnskap gir selvstendighet for den enkelte og velferd for samfunnet.

Barnehage og skole er svært viktige arenaer for å bekjempe sosial ulikhet og utenforskap. For å utvikle det samiske samfunnet og sikre velferden vil Høyre satse målrettet på

utdanning og forskning. Utdanning må ta utgangspunkt i at samene er et urfolk. Samiske språk og kultur skal ha en sentral plass i barnehage og i skolen, samtidig som barn med en annen kulturbakgrunn inkluderes. Høyre vil ha en skole som viser omsorg, stiller faglige krav og er inkluderende. Høyre vil ha mer fokus på arbeid med de grunnleggende ferdighetene.

Høyre vil også arbeide for å gi elever mulighet til å velge et samisk språk som valgfag.

Høyre vil:

- › redusere grensehindrenger for næringsutvikling, og legge til rette for samisk samhandling og harmonisering av regelverk på tvers av landegrensene
- › at det blir fokus på lokal, ureist mat som ressurs i turismesammenheng
- › støtte opp om utvikling av nye næringer
- › stimulere til at næringer basert på forskning og samisk tradisjonell ressursutnyttelse videreutvikles
- › bygge opp infrastruktur for tilrettelegging av turisme og annen næringsutvikling
- › ta hensyn til miljøet og kutte i klimagassutslippene
- › ha et samisk innovasjons- og entreprenørskapsprogram

- › at kompetanseløftet for lærere videreføres
- › evaluere dagens læremiddelutvikling og arbeide for at det utvikles tilstrekkelige læremidler på samisk, også digitale
- › gi alle som ønsker det, reell mulighet til opplæring i samisk
- › arbeide for en samordning av samiske læreplaner og samiskopplæring på tvers av landegrensene
- › at det etableres fagskoler i samiskrelaterte fag og en fagskole i reindrift og duodji ved Samisk videregående skole og reindriftsskole
- › etablere en informasjonsportal om samiske språk, kultur og samfunn i tilknytning til veiviserordningen, gjerne på nordisk basis
- › at Samisk høyskole utvikles til et internasjonalt samisk universitet
- › arbeide for at samiske forskningsmiljøer stimuleres til forskning innenfor temaer som bidrar til innovasjon og utvikling i det samiske samfunnet
- › bidra til at det avlegges flere doktorgrader innen samisk og samiskrelaterte fag
- › at samisk tradisjonell kunnskap samles i en informasjonsbase
- › realisere en lulesamisk profilskole
- › at elever med samisk bakgrunn kan få inntil ti dagers permisjon for å få opplæring i samisk tradisjonell kunnskap
- › arbeide for å sikre god kompetanse og gode lærerkrefter i de samiske områdene
- › arbeide for å forhindre frafall slik at flest mulig fullfører og består videregående opplæring
- › arbeide for at samiske elever har gode digitale ferdigheter slik at undervisningen kan tilpasses den enkeltes behov
- › arbeide for en lovfestet rett til samiskspråklig barnehage tilbud, der grunnlaget for slik lovgiving utredes
- › sikre samiske barns rettigheter i møte med barnevern og fosterhjem
- › fortsatt sikre og utvikle gode stipendordninger til de som utdanner seg til å bli pedagoger og sykepleier med samisk språkkompetanse

Foto: Astrid Helander/ Ávvir

Pasientens helsetjeneste

Høyre vil ha pasientenes helsetjeneste. Det betyr at ingen beslutninger om deg skal tas uten deg i helsetjenesten, kvaliteten på behandlingen skal være høy, ventetiden skal være så kort som mulig og pasienten skal bli hørt i alle deler av helsetjenesten.

I de neste tiårene vil også den samiske befolkningen bli eldre. En aldrende befolkning, ny medisinsk teknologi og økende forventninger til velferdssystemet vil gi større press på tjenestene våre. Gode levekår, god

helse, livskvalitet og trivsel henger sammen. En god folkehelsepolitikk er å støtte opp under gode valg for den enkelte. Forebygging er bra både for den enkelte og for samfunnet. Pasientenes helsetjeneste og en god folkehelsepolitikk er blant de viktigste bidragene for å bekjempe uønskede sosiale forskjeller mellom folk i Norge. Høyre vil fortsette arbeidet med å gjennomføre kvalitetsreformen «Leve hele livet».

Høyre vil:

- › sikre den samiske pasienten tilgang til en kompetent, handlekraftig og godt organisert primærhelsetjeneste og spesialisthelsetjeneste, uansett hvor du bor i landet
- › støtte opp om samarbeidsløsninger mellom primær- og spesialisthelsetjenesten
- › videreutvikle Sámi Klinihkka i Karasjok som en ressurs for alle samer i landet
- › sikre og videreutvikle Sørsamisk helseteam som en ressurs -og om mulig en mal for andre samiske områder
- › bidra til realisering av Helsehus i lulesamisk område lokalisert til Hábmer-Hamarøy
- › sørge for samisk medbestemmelse i organiseringen av likeverdige helsetjenester til den samiske befolkningen på lik linje med den øvrige befolkningen
- › gi flere eldre samer mulighet til å bo hjemme lenger, blant annet ved bruk av ny velferdsteknologi og større fleksibilitet
- › sikre god samisk folkehelse gjennom å gjøre det enkelt for samer å ta gode helsevalg, der det stimuleres til å bruke tradisjonelle, sunne samiske mattradisjoner
- › bidra til at samiskspråklige demente får tilbud på eget språk
- › styrke og videreutvikle samisk sykepleierutdanning
- › styrke forskning på helse for å få bedre kunnskap om helsetilstanden i den samiske befolkningen
- › bidra til å utvikle og lansere digitale samiske helsetjenester
- › at det etableres flere e-klinikker der lege og pasient kommuniserer via storskjerm, og hvor helsepersonell er tilgjengelig ved behov for assistanse
- › etablere et samisk ressurs- og kunnskapssenter om vold -og overgrep i samiske samfunn

Skape mer og inkludere flere

For å bevare og utvikle de samiske områdene, må det legges til rette for at det kan skapes nye næringer og nye arbeidsplasser.

Arbeid er grunnlaget for velferd, trygghet og selvstendighet. Å opprettholde aktivitet– samt stimulere til vekst og arbeidsplasser i samiske samfunn er den største nytten for utviklingen av samiske språk og kultur. Vi vil derfor skape mer og inkludere flere, og det er viktig å sikre

dem som står utenfor arbeidslivet, en ny sjanse til å komme i arbeid.

Det er viktig at Sametinget bidrar til vekst og utvikling i Sápmi. For å skape et bærekraftig velferdssamfunn vil vi legge til rette for nye lønnsomme jobber, ta hensyn til miljøet og kutte i klimautslippene. Det krever nytenkning, utvikling og omstilling.

Sametingets satsing på sjøsamisk næring har frem til nå hatt hovedfokus

på fiskeri. For å sikre bosetning langs kysten er det nødvendig å ha et variert næringsliv. Derfor ønsker Høyre å ha en satsing på sjøsamiske næringer generelt og å bistå til infrastrukturprosjekter som gir næring og levende bygder. Sjøsamisk kultur er veldig bred og omfatter mange næringer. Tradisjonelt har samer tilpasset seg sine naturgitte forhold og kombinert forskjellige næringer, som fiskeri, duodji, sanking, landbruk og jakt. I nyere tid har man også kombinert primærnæringer med andre jobbaktiviteter. Historisk sett har jakt på sel, nise og sjøfugl spilt en viktig rolle i fjordene, samt sanking av egg, planter og andre nære ressurser. Disse ressursene er begrenset og tåler ikke for høy beskatning, og en eventuell satsing på disse må gjøres på en

skånsom måte som bevarer ressursene.

De sjøsamiske områdene har også mange ressurser som tidligere ikke har vært utnyttet. Vi ønsker å utrede mulighetene for utnyttelse av ressurser som skjell og tare som grunnlag for næring. Fangst av arter som sjøpølse og kongsnegler er en voksende næring som også vil kunne bidra til økt verdiskaping i disse områdene. Det er viktig at det tilrettelegges for at man kan høste av tidligere uutnyttede ressurser.

Utmarkshøsting -og næringer som sanking og foredling av bær, urter og innlandsfisk var grunnstammen for samisk livsgrunnlag, men i dag er det få som har dette som næring. Tradisjonelt har samer livnært seg av naturen. Naturbaserte næringer som reindrift, jordbruk og fiske utgjør fortsatt en viktig del av sysselsettingen og verdiskapingen i de samiske områdene.

Høyre vil:

- › bidra til økt bosetting i samiske områder
- › legge til rette for lokal verdiskaping i utnyttelsen av naturressurser
- › videreføre innsatsen for bedring av samferdsel og infrastruktur
- › bidra til utvikling av samisk reiseliv i samarbeid med de tradisjonelle næringene

- › redusere grensehindrenger for næringsutvikling, og legge til rette for samisk samhandling og harmonisering av regelverk på tvers av landegrensene
- › ha ei sjøsamisk satsing
- › ha ei revitalisering av utmarksnæringer
- › at det blir fokus på lokal, ureist mat som ressurs i turismesammenheng
- › støtte opp om utvikling av nye næringer
- › stimulere til at næringer basert på forskning og samisk tradisjonell ressursutnyttelse videreutvikles
- › bygge opp infrastruktur for tilrettelegging av turisme og annen næringsutvikling
- › ta hensyn til miljøet og kutte i klimagassutslippene
- › ha et samisk innovasjons- og entreprenørskapsprogram

Reindrift

Høyre støtter reindriftens særstilling i Norge, fordi reindriften er en viktig samisk næring og kulturbærer. Høyre vil legge til rette slik at reineierne skal få større del av verdiskapingen av reinprodukter. Men også reindriften må tilpasses ressursgrunnlaget. Høyres mål er å overlate naturen i minst like god stand til neste generasjon. Det viktigste er å arbeide for å sikre internasjonalt forpliktende avtaler i kampen mot menneskeskapte klimaendringer.

Reindrift er en viktig samisk næring som er regulert gjennom egen lovgivning. Høyre vil videreutvikle reindriften som en økonomisk og miljømessig bærekraftig næring.

Høyre vil styrke reindriftskompetansen i departementet som er ansvarlig for reindrift. For Høyre er det også viktig at tradisjonell fagkunnskap, som reindriftsassamene selv innehar, skal være et bidrag ved politikuttviklingen fremover. Høyre vil gi reindriftnæringen økte muligheter til selv å foreta nødvendige reguleringer, gjennom bedre selvstyre internt i næringen. Høyre vil legge til rette for økt økonomisk vekstkraft i reindriftnæringen.

Reindriftsavtalen, som er næringens årlige forhandling med staten, skal videreføres. Høyre vil vurdere forhandlingsmodellen med sikte på å øke reindriftens innflytelse gjennom å øke det politiske handlingsrommet i forhandlingene. Høyre vil gjennomgå regelverket for avfallshåndtering med sikte på en harmonisering med

regelverk for håndtering av avfall fra vilt.

For å styrke lønnsomheten og øke verdiskapingen i reindriften er videreføring, markedsføring og merkevarebygging av reinkjøttprodukter viktige satsingsområder.

Omsetning og markedsføring av reinkjøtt må gis ekstraordinær oppmerksomhet med tanke på økte eksportkvoter.

Den stadige økningen i rovviltbestanden er en trussel mot reindriftnæringen. Høyre vil derfor jobbe for en forvaltning av rovvilt som minimerer tap og en rettferdig erstatningsordning. Høyre vil føre en rovviltforvaltning som ivaretar hensynet til at reineierne fortsatt kan ha en produktivitet i reinflokken sin som gir både en økonomisk og økologisk forutsigbarhet.

Reindriften må sikres rammevilkår som på sikt gjør den uavhengig av overføringer fra staten. Høyre vil likebehandle bønder og reineiere når det gjelder avgifter på drivstoff.

Høyre vil:

- › gjennomføre en NOU om reindriften i Norge - en uavhengig gjennomgang som belyser historien og skisserer framtida for reindrifta i Norge
- › bidra til at reindriften får selvråderett i tråd med gjeldende lovverk
- › legge til rette for økt verdiskapning av produkter fra rein

- › arbeide for at regelverket i reindrifftsavtalen forenkles og forbedres. Dette kan gjøres ved at næringsoppgaven som reineiere utarbeider til ligningsmyndighetene skal danne grunnlaget for all beregning av eventuelt tilskudd som utbetales over reindrifftsavtale
- › arbeide for at slaktekostnadene går ned, bla gjennom å legge til rette for å utvikle bedre informasjonsflyt mellom mattilsynet og næringen, og legge til rette for at privatslakt kan selges under samme regler som elg
- › arbeide for harmonisering av avfallsregelverket med EU ved slakt
- › arbeide for at reindrifften får utviklingsmuligheter på lik linje med landbruket
- › fremme lokale tradisjonelle mattradisjoner i hele Sápmi gjennom økt satsing på verdigrunnlaget for samisk kultur gjennom tilrettelegging både økonomisk og kulturelt for foredling av råvarene fra naturen til konsum
- › likebehandle bønder og reineiere når det gjelder avgifter på drivstoff til bruk i næringen
- › videreføre merverdiavgiftsreglene ved innkjøp av snøscooter med sikte på harmonisering og likestilling med andre næringer
- › fjerne reguleringer på reinkjøttmarkedet
- › styrke reinslakterienes kapasitet og sikre at reinen blir slaktet i nærmiljøet – dette for å være med på å skape og sikre arbeidsplasser i lokalsamfunnene
- › styrke statusen og posisjonen til kvinner som arbeider innenfor reindrift, for å videreføre tradisjonell kunnskap om ressursbruken innenfor den samiske kulturen
- › arbeide for at reintallet justeres til et økologisk og bærekraftig nivå for blant annet å øke lønnsomheten
- › arbeide for å motivere unge reindrifftsutøvere til å videreføre reindrifften og ta vare på den viktige kulturbæreren reindrifften er
- › styrke markeds- og salgsarbeidet for reinkjøtt
- › legge til rette for en generasjonsovergang i reindrifften
- › at lærlingeordningene for reindrifften styrkes
- › forenkle regelverket for bearbeiding av reinkjøtt ved samiske bedrifter innen EU
- › at tilskuddsordningen over reindrifftsavtalen skal evalueres med sikte å øke produksjonen

Arktisk landbruk

Jordbruket er sentralt for matproduksjon, bosetting, ivaretagelse av kulturlandskapet og sysselsetting. Høyre vil at landbruket skal produsere mat på den mest effektive og bærekraftige måten, som gir lavest mulig utslipp av klimagasser.

Høyre vil at bøndene skal kunne drive gården som hovedinntektskilde. Når større matproduksjon fører til økt inntekt, vil vi også få økt matproduksjon. For Høyre er det viktig at det økonomiske grunnlaget for bøndenes virksomhet styrkes i de arktiske strøk.

Høyre vil:

- › styrke bonden som selvstendig næringsdrivende gjennom å gi den enkelte bonde større råderett over sin egen eiendom og bedre muligheter til å utvikle og realisere egne strategier
- › stimulere til forskning på miljøvennlige alternativer innen matproduksjon og husdyrhold
- › stimulere til at arktisk landbruk utvikles i tilknytning til turisme også for å gi bedre økonomi i næringen
- › ivareta bonden ved å legge til rette for utvikling av kostnadsbesparende transportløsninger

Fiskeri og havbruk

Havbruksnæringen er landets nest største eksportnæring. Sammen med fiskeriene bidrar næringen til at Norge er selvforsynt med sjømat, samtidig som vi forsyner store deler av verden med sunn, klimavennlig mat. Det er et mål at fisken skal bearbeides i Norge. Norge må ha en fiskerinæring som ivaretar den sjøsamiske tradisjonen. Sjøsamisk fangst av sel må forvaltes slik at fisken kommer tilbake til fjordene.

Tradisjonell bruk av selskinn til klær kan gi ny verdiskapning i de sjøsamiske områdene og samtidig ivareta miljøaspektet. Kombinasjonsbruk må vektlegges. Ressursforvaltningen må gjennomgå slik at den lokale verdiskapningen blir større.

Forvaltning av kyst og fjordstrøkene bør være kunnskapsbasert hvor man i større grad lytter til lokalbefolkningens kunnskap om ressursene. På denne måten vil man få en bærekraftig høsting av ressursene. Det må settes i gang forskning som viser hvor stor betydning selbestanden har for nedgangen av kysttorsk.

Manglende bruk av kystbefolkningens kunnskaper vises også i lakseforvaltningen hvor man ønsker og fjerner det tradisjonelle fisket i sjø og heller øke fisket på gytefisk i elvene. Tradisjonelt har lokalbefolkningen vernet om gytefisken om høsten, mens det nå legges opp til å øke fisketrykket.

Høyre vil:

- › føre en politikk som gjør at også hvitfisk foredles lokalt og ikke sendes til andre land for videreforedling
- › realisere oppdrett på sjø og land gjennom å tilrettelegge for nye arter og gjennom bærekraftige løsninger som forhindrer lus og rømming fra oppdrettsanlegg
- › legge til rette for utvikling av innlandsfiske som næring
- › forvalte sel/kobbebestanden på en forsvarlig måte og utnytte sel og kobbe som ressurs for sjøsamiske områder
- › foreta en gjennomgang av forvaltningen av kongekrabbe, med sikte på å vurdere å utvide grensen for kvotefiske etter kongekrabbe vestover som følge av at kongekrabben sprer seg.
- › bidra til utvikling av tang- og tareoppdrett (dette kan bli en vekstnæring, både som mat, biodrivstoff og fiske- og dyrefor)
- › bidra til at laksenæringen tar i bruk ny teknologi for bl.a å forhindre lus og rømming fra oppdrettsanlegg
- › bidra til bærekraftig forvaltning av villaks i norske elver som en ressurs for lokalsamfunn (UFF)

- › utvikle produksjon av kråkeboller til en næring i nord (kråkeboller ødelegger for tang og tarevekst, så det er god grunn for å starte høsting av denne ressursen)
- › bidra til økt forskning og kunnskap om det tradisjonelle sjøsamiske fisket i fjordene

Areal og miljø

Klimaproblemene er vår tids største utfordring. Dette gjelder også i de samiske samfunn og særlig i primærnæringene som er avhengig av stabilt klima, som f.eks reindrift.

For å skape et bærekraftig velferdssamfunn vil vi legge til rette for nye lønnsomme jobber, ta hensyn til miljøet og kutte i klimautslippene. Det krever nytenkning, utvikling og omstilling. Høyres mål er å overlate naturen i minst like god stand til neste generasjon. Det er viktig for næringsliv og bosetting at befolkningen kan høste av naturen på en bærekraftig måte. Høyre mener lokalbefolkningen må ha mulighet til å nyte godt av det lokale ressursgrunnlaget.

Motorferdsel i utmark der fjelloven ikke er gjeldende, bør styres på kommunalt nivå. På dette nivå vil det være enklest å hensynta naturen i forhold til tidlig og sen vår. Samarbeidet med reindrifta vil også fungere bedre og løyper kan stenges og åpnes smidigere slik at både reindrifta og lokalbefolkningens interesser ivaretas.

Opprettelsen av Finnmarks-eiendommen har gitt økt mulighet til å utnytte ressursene på en slik måte at verdier som skapes, i større grad forblir i det geografiske Finnmark. Høyre ønsker å bevare Fefo som forvalter, men det er nødvendig å foreta en gjennomgang av styringen av Finnmarkseiendommen, når Finnmarkskommisjonen har ferdigstilt sitt arbeid.

Høyre mener det er viktig at etablering og drift av gruvevirksomhet og annen mineralutvinning kan gjennomføres i sameksistens med blant annet samiske næringer. Høyre vil sikre at interessene til tradisjonelle samiske næringer blir ivarettatt i slike saker.

Mineralloven bør harmoneres med internasjonale konvensjoner.

Høyre vil satse på klimaløsninger som gir et smartere samfunn og kompetanse i nye arbeidsplasser og legge til rette for at samiske næringer får muligheter både teknologisk og økonomi til å tilpasse seg omstillingen til et klimavennlig samfunn.

Høyre vil:

- › at bedrifter og industri stimuleres til lav-og nullutslipp
- › at bærekraftig bruk av naturen skal være beste form for vern og områder må ikke vernes uten lokalbefolkningens samtykke

- › at tradisjonell høsting og utmarksbruk må anerkjennes som viktig del av arktisk kultur, levemåte og som grunnlag for arbeidsplasser. Lovverk og forvaltning må tilpasses dette, og krever endringer i både motorferdsellov, plan- og bygningslov og reindriftsloven
- › utarbeide en ny strategi for bærekraftige utmarksnæringer i samiske områder i samarbeid med regjeringen
- › at vann- og vindkraft må ta ut potensialet som ligger i oppgradering av eksisterende anlegg, før man vurderer behovet for ytterligere utvikling
Kommentar: ønskes opprettholdt
- › bevare Fefo som forvalter av Finnmarkseiendommen
- › innføre lokal forvaltning for statsgrunn i Troms og Nordland som sikrer lokalsamfunnene større innflytelse og verdiskaping, og som samtidig ivaretar samiske interesser

Nordområdene

Høyre vil ivareta Nordområdene som Norges viktigste sikkerhetspolitiske region og strategiske satsingsområde. Samtidig ønsker Høyre en realisering av det store næringspotensialet som kan sikre Nord- Norge varierte og attraktive arbeidsplasser og levedyktige samfunn i bygd og by.

De tre nordligste fylkene har rike naturressurser, og må utvikles til å

bli en av Norges mest nyskapende regioner. Nordområdene skal preges av stabilitet, innovasjon og jobbskaping.

Nordområdepolitikken handler om en god og helhetlig regionalpolitikk.

Innovasjon og utvikling skal skje på en miljømessig, sosial og økonomisk bærekraftig måte.

Målet er å sikre nasjonal verdiskaping samt opprettholde norsk suverenitet.

Internasjonalt samarbeid, folk-til-folk-samarbeid, et regionalt perspektiv og ivaretagelse av urfolksrettigheter er av særlig betydning for utviklingen av nordområdene.

Høyre vil:

- › at urfolk i nordområde har gode muligheter for samarbeid og samhandling for utvikling av egne lokalsamfunn og kultur
- › at Norge skal være den fremste arktiske nasjon på innovasjon og forvaltning av ressursene både på land og i havet, samtidig som naturressursene må gi lokal verdiskaping i form av inntekter og arbeidsplasser
- › at kunnskapen om hverandres kulturelle ståsted gir grunnlag for bedre samling
- › styrke og videreutvikle folk til folk-samarbeidet for å redusere spenning og øke forståelsen mellom folk

- › utarbeide en samlet nasjonal strategi for oppbygging av strukturer og innsats i nordområdene. Formålet er å skape nasjonal vekst, utvikling og arbeidsplasser i nord
- › utforme et regionalt kompetanseløft tilpasset arbeidslivets behov og bygge opp desentraliserte tilbud for at folk skal kunne utdanne seg der de bor
- › at Nordområdene skal være en fredelig og stabil region. Det skal sikres gjennom internasjonalt samarbeid og gjennom sivil og militær tilstedeværelse og aktivitet
- › at kortbanenettet i nord må ha konkurransedyktige priser lik det er for næringslivet og folk andre steder i landet
- › at veier i nord må få en prioritet og oppgraderes for å tilpasses den forventede økningen innenfor industri og annet næringsliv
- › at kompetanse- og forvaltningsinstitusjoner som naturlig hører hjemme i nord, bør flyttes til nord. På den måten kan Nord-Norge få sin andel av offentlige arbeidsplasser som er svært viktig
- › at offentlig utdanningstilbud og forskning skal utvikles i nord med utgangspunkt i nordområdenes miljø, naturressurser, kulturer og kompetanse. For å sikre at ny industri er bærekraftig og ikke slår beina under tradisjonelle næringer

bør konsekvensutredninger skjerpes slik at også samiske interesser utredes grundig

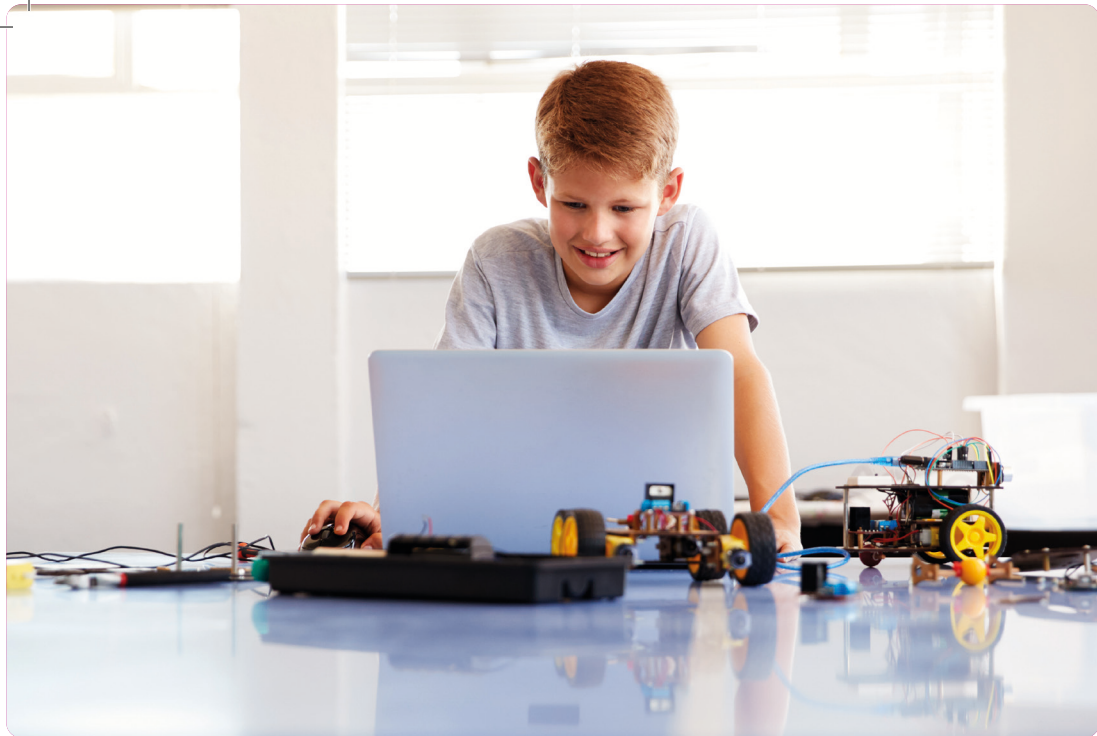
- › at forskning og den tradisjonelle kunnskapen også kan utnyttes i økonomisk utvikling. Innen reindrift kunne man f.eks fått til ei masterutdanning knyttet til Samisk høghøgskole hvor eksport, samfunnsøkonomi og utvikling av reindrift får en sentral plass

Bypolitikk

Høyres hovedfokus er distriktspolitikk som bidrar til at det skapes aktivitet og arbeidsplasser i Sápmi. Likevel erkjenner vi at det er en flyttetrend fra distriktene til byene, og det er derfor viktig å skape samiske møteplasser og miljø også i de større tettstedene og byene

Høyre vil:

- › bidra til realisering av Samisk hus i Tromsø
- › arbeide for etablering av møteplasser og samlingssted for samer i de større byene
- › arbeide for at samiske barn i byer skal ha et samisk barnehagetilbud
- › styrke samiskopplæringen i byene

Digital fremtid i Sápmi

I Sápmi har vi sett behovet for gode digitale verktøy som styrker vår kultur, samfunn og næringsutvikling.

På tross av Sápmis store geografiske utspredelse, fra Nordkapp i nord til Oslo i sør, så har ikke den digitale satsningen fra Sametinget truffet samers tjeneste- eller opplevelsesbehov. For eksempel har digitale språkverktøy vært mangelfulle, og det har ikke vært stilt kvalitetskrav til digitale løsninger. Det oppleves som om det ikke har vært tenkt helhetlig på hvordan det digitale

kan styrke vår nasjon eller samfunn.

Høyre ønsker å endre på dette. Vi ønsker å styrke Sápmi gjennom det digitale. Vi ønsker at duodjibedrifter benytter digitale løsninger til å tenke nytt og benytte digitale løsninger til å vokse.

At alle kan lære seg samisk, på kvalitetssikrede digitale verktøy - hvorhen de måtte befinne seg. At samisk historie er lett tilgjengelig på digitale arenaer, og unge kan lære

seg om de forskjellige områders særegenheter for å forstå sin plass i Sápmi. At alle får rett til god helse og behandling gjennom digitale tjenester.

Høyre ønsker å styrke samiske næringer og Sametinget for å sikre utviklingen av samiske digitale produkter og tjenester, slik at det som utvikles holder den høye kvaliteten som man ellers ser i markedet.

Høyre ønsker å legge rette for at samiske næringer er konkurransedyktige med sine digitale løsninger. At samisk språk får et digitalt løft, med aktiv oversettelse i spill og apper, at en ny komplett nettbasert oversetter utvikles og det utvikles kvalitetsrettede verktøy for digital språkopplæring.

Kvalitet, næringsutvikling, språk og samfunnsbygging er de fire pilarer bak Høyres digitale valgprogram for 2021-2025.

Høyre vil:

- › satse på samiske næringer gjennom tiltak som styrker dem digitalt
- › få samiske stedsnavn på de største digitale kartprogrammene
- › øke krav og kompetanse på samiske spill og apper, slik at de stiller sterkere i det internasjonale markedet

- › arbeide for økt grad av digitalisering og distribuering av samisk kulturformidling og den samiske kulturarven
- › digitalisere og tilgjengeliggjøre informasjonen om duodjihåndverksfaget
- › arbeide med digitale selskaper og medier for økt tilstedeværelse av samiske språk og kultur
- › arbeide direkte mot nordiske spillutgivere for oversettelse av nye spill til samisk
- › at det utvikles kvalitetssikrede digitale språkverktøy slik at man får til stedsuavhengig opplæring på alle nivåer
- › tilrettelegge for samisk tilstedeværelse på internasjonale teknologiarenaer
- › ha fortsatt nasjonal satsing på breibåndsutbygging og 5G-nett

Olgešbellodat

Vi tror på Sápmi

